

Л-99

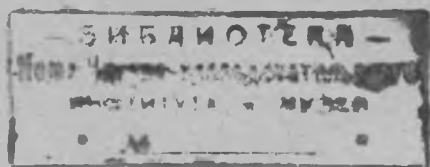
ВІКТОР ГЮГО

ГАРДОВШ

КОМІ ПІЗ
1936

В. ГЛУГО

14034

ГАВРОШ

КОМІ ГІЗ • СЫКТЫВКАР • 1936

Тајб кыгаын боотѡма Франціјаса революціоннѡй дві-
женіе 1830-ѡд војасын вѡвлѡм событіејас, кызі паріж-
са беднота, баррікаднѡй бојјас вылѡ петѡмѡн, кыпѡд-
чыліс буржуазіјалы паныѡ. Главнѡй герој пыѡѡі тані пет-
кѡдлысѡ дасѡты арѡса беспрізорнѡй ѡетінка—Гаврош.
Революціонерјас радын дасѡты арѡса ѡетінка тышкасѡ
правітелственинѡй војскалы паныѡ, вѡчалѡ зев смелѡй
подвігјас і, медѡбрын, геројскѡја кулѡ баррікаднѡй бој
дырјі.

Редактор И. Из'юров.

Техн. редактор М. Шестаков.

Рисунки и обложка по Родионову М. Безсонова.

Упол. Облита № 752. Издание № 19. Заказ № 347. Тираж 2500; Стат. формат 62×94
1/16; автор л. 1,75. Сдано в набор 14-ІІ-36 г., подписано к печати 23-ІІІ-36 г.

Типография УМП, г. Сыктывкар, Первомайская, Дом печати.

1. Паріжлөн быдтас

Паріж улычажасті шөјтісны најтсөм, кіссөм таскөма детінкајас. Улыча вывса тащөм детінкајассө нмтылісны гаменјасөн. Ез вөв на вылын дөрөм, ез вөв коканыс көм, і јурсујаніныс ез вөв.

Поџо-кө ескөн вөлі тајө ыжыд карыслыс јуавны,—кодлөн тајө детінкајасыс, Паріж кар ескө тајі вочавіісі: тајө —менам челадыс.

Паріж пуөмөн пуіс тащөм ічөт брөдагајасөн. Гөллунөн да сөкыд ужөн мучітчөм бағ-мам унжыкыссө ез і окотітны төдны вошөм челағ јылыс, кытчө најө вошіны, —мыј накөд лоі. Паріжса трушщобајас шыблалісны челағөс мостөвөјјас вылө. Војја обходјас дырјі поліціја вөлі сојасөн кутавлас тащөм ічөтік брөдагајассө плөшцадјас вылыс, ештытөм керкајасыс, посјас свод улыс.

І нінөм абу дівө, мыј улычын олыс детінкаыд Паріжын лыддөдлөмөн төдө пөшті став поліцейскөјсө. Сіјө вермас нөті думышт-төг лыддөдлыны: „Сіјө —предател, тајө —

локпоз, сіјö — великан, тајö — чудак, сіјö —
вывті уна ас јывгыс думажтö, быттöкö выл
поскыд сылөн аслас, публикалы оз сет вöла
пос карнизјас да перілајас куза гулајтны, а
тајö полицејскöјыс лок кіа: ветлыг-муныг-
јасöс радејтö пелöдныс тракјыны“.

Оз-на удајтчы быдöнлы вескавны Паріж
улічајас вылын олыс детінкајас шајкаö. Абу
кокні уж, медем тенö најö кутасны пыдді
пуктыны, уважајтны. Мукöд јортсö најö пыд-
ді пуктöны сы вöсна, мыј сіјö аззылöма,
кыгі жужыд башна вывсаң морт усöма; мөд-
öс — сы вöсна, мыј сіјö сін возын путкылт-
чöма поштöвöј карета; а којмөдöс — сы вöс-
на, мыј сіјö тöдö сіјö салдатöс, коді öті
буржујлыс муртса сінсö абу кыскöма.

Гаменјасыд, дерт, зев радејтöны тышкас-
ны. Најö радејтöны ошјыгыштны. „А ме-öд
поводнöј јон!“ Шујгун кіа морт вылö најö
вежгылісны, көсöј сінмајасöс торја-нын јона
најö пыдді пуктылісны.

Сіјö кадас, мыј јылыс мөдас тані сорні-
ыс¹⁾, Тампл булвар куза пыр шöјтлывліс
ардасөтіка-даскыка детінка. Јортјасыс сіјöс
шулісны Гаврошön. Пастасöма вöлі сіјö
зев тешкода: мужскöј гач да нывбаба ков-
та. Гачön сіјöс козналіс ез батыс, ковтасö се-
тіс ез мамыс. А вöліны сылөн і бағ і мам.

1) Тані сорныыс мунö го во сажса кад јылыс.

Но батыс сы жылыс ез төждыс, мамыс ез радейт.

Тажө детінкаыслы медса бура овсіс уліча вылын.

Гаврош вөлі варов, келыд, пелк, серамбана да збој. Сіјө шөјтіс улічајасті, сыланкывјас сыліс, помөј да шыбытас јогјасын гудјысіс, мукөддырјыс кущөмкө безделушка гусалас, кызі гусалөны канјас да воробейјас, і долыд. Гералө, кор сіјөс нимтасны уличыввса детінкаөн і скөрмө, кор сіјөс нимтасны проходімецөн. Сылөн ез вөв јурсујан-ін-ні, наң-ні, бі-ні, некод сіјөс ез радейт. Но сіјө вөлі гажа.

Көт сіјө вөлі зік өтка да еновтөм, сылы век-жө мукөд дырјыс дум вылас услывлі: кад-нін ветлыны мамөс аззөдлыны; сек сіјө еновтас гырыс булварјас да Ген-Мартен ворота, леччас набережнөј улічајасті, вужас ју посјас і медбөрын воас гөль предметјеын сулалыс лачужка¹⁾ дінө.

Воас Гаврош да аззө корыслун. А медсанын гажтөм, мыј некод сіјөс серамбанөн оз віччыс, ставныс вөліны көзыдөс, кущөм көзыд налөн тыртөм пачныс. Кор сіјө пырас, сылыс јуаласны:

— Те кытыс локтін?

А сіјө вочавізас:

¹⁾ Кіссаны көсјесап ічөтік керка.

— Улічаыс.

А кор mödödчас-da, јуаласны:

— Кытчө, мунан?

Cijö вочавічас:

— Улічаө.

2. Гаврош ічөт челаdјаскөd павыdасө

Cijö воас тулысыс заводітчіс воґ. Мартын крута шондөдіс. Но апрелын вылыс сувтісны чорыd көзыdјас. Паріжын тазі щөкы-da овлө.

Өті көзыd апрелскөј рытө Гаврош сулаліс уна јөза уліча вылын, југыда јүгдөдөм парікмахерскөј воґын. Гыліас сылөн вөлі нывбаба шал. Јөзлы вірөдны cijö быт-төкө јона німкодасіс ҳорізјасөн мічмөдөм, моднөја шылөдөм прічоскаа воскөвөј јүрөн, кодөс вөлі выставітөма вітрінаө. Тајө јүрыс вөлі бергалө быдладор бокө і лышкыда нумјалө ветлыс-мунысјаслы. Збылыссө-жө Гаврош кыјөдіс, оз-ө удајчы сылы кыскыны выставкасыс мајтөг кусөк. Предместјеса парікмахерјас окота пырыс нөблывлісны сылыс тащөм гусалөм кусөкјассө кымынкө суыс¹⁾). Бостөм сөмыс тырбура өбөd вылө тырмө. Тащөм делөјас вылад Гаврош вөлі

1) Су — денга.

мастер. Тајос сiјö шулывліс „тош брітысјасöс брітöмөн“.

Воскöвöј фігураөн нiмкодасіг, сiјö бор-мочітіс: „Вовторнiкö, ег, ег вовторнiкö... Ег-öмöј вовторнiкö?.. ферт вовторнiкö“.

Гаврош зіліс помнітны сiјö лунсö, кор сiјö медбöрјаыс öбöдајтліс. Сiјö вöлі кујім кымын лун сајын.

Парікмахер брітіс кущöмкö буржујöс і скöрыс віöдлывліс асврагыс вылö — зепјас-ас сујалöм кiјаса, повтöм мöвпјаса кыммöм детiнка вылö.

друг Гаврош азгіс: парікмахерскöјö пы-рісны кык детiнка. Зев ічöтöс: öтіыс ар сі-зіма, а мöдыс ар віта. Кыкнаныс вöлі пас-тасöмаöс абу омöліка. Најö лібö мілöстіна корісны, лібö мыкö јуасісны. Гөгöрвоны оз вöлі поз. Кыкнаныс öтпырјö вісталісны, гораа бöрдöмныс орјöдліс налыс кывјассö. Скöрмöм парікмахер бергöдчіс да тојлаліс најöс улiча вылö і ташöм кывјасөн крапні-тіс öзöс:

— Быд јерунда вöсна ветлöны, көзыдсö пыртлöны!

Гораа бöрдöмөн, челаф кыссісны возö. Пемыд кымöр вевтгіс јенежсö, мöдіс зерны.

Гаврош котöртіс челаф бöрса.

— Мыј, челаф, тікöд лоі?

— Мі ог тöдö, көні міјанлы узыны, — во-чавігіс ыжыджыкыс.

— Тајо і ставыс?— шуіс Гаврош.— Ок, кущом беда! Та вөсна-өмөј бөрдлөны? Вот дуракјасыд!

І сесса небыджыка да наыс ыжыджыкө пуксан гөлөсөн содтіс:

— Мунамө, челад, мекөд!..

— Мунам, судар,— шуіс ыжыджыкыс.

Челад верітчөмөн мөдөдчісны Гаврош бөрсә. Најо дурдісны бөрдны.

Ылысмыштөм бөрын, Гаврош скөрыс бер-гөдчыліс парікмахер лавкалаң.

— Гөлөмтөм скөтіна!— бормочітіс Гаврош.— Буріңзік эмеј! Кывзы, тош брітыс, ме чукөста слесарөс да щөкта бөж јылад тед зылган чача көлавны.

Тајо мөвпсыс Гаврошлы лоі німкод...

Ва гуран вужігөн аззіс старукаөс, кіас сылөн вөлі гөлік, да јуаліс:

— Буракө, сударына, ассыд вөвтө гулај-төдны петкөдөмыд?

І сені-жө өті муныслыс лакірованнөј бө-тінкісө најтөн резіс.

— Бөлбан!— скөрыс горөдіс муныс.

Гаврош нырсө мыччіс шал улыс.

— Судар, код вылө те жалуетчан?

— Код вылө-нө, те вылө,— шуіс муныс.

— Контора пөдса-нын,— шуіс Гаврош.— Вөзө норасөмјас ме ог пріңімајт.

Кушдмкө керка ворота дорыс сijö азiс
көзид вöсна турдөм, лөзөдөм ар даскыка
кымын корыс нывкаос.

— Коңорөj! — жалытыштiс сijöс Гаврош. —
На тенид. Бост! — Сijö ас вывгыс пөрчiс
шонид шерстаннөj чышжансө да павтыртiс
корыс нывкалы лысера пөлпом вылас.

Шарпө тубыртөм шалыд став пастанас
павтыртчiс i нывкаос вевттiс журсаңыс кок
улөзгыс. Нывка шензөмөн вiзөдлiс да кыв-
шутөг бостiс сылыс пөдаркiсө.

— Брр, — көзид вöсна jөжгылтчөмөн шуiс
Гаврош. — Ме пыдди сылы лоо шонид. Öнi
сijö, кызi пас пыщкын. — Аслас чужөмыс
нiмкодасiс.

Но секi бурещ коjыштiс зер.

— Бара-нин зерө! — горөдiс Гаврош. — Ог
сесса. Ог көсjы возө гулаjтны.

Сijö содтiс восковсө.

— Гөлыштны те вылө ме ог көсjы! —
горөдiс Гаврош кымөр вылө вiзөдөмөн.

Челад зiлiсны сы бөрса вөтчыны.

Булочнөj дiнтi мунiгөн Гаврош бергөд-
чылiс:

— Ti, детiнкаjас, өбөдаjтлiнныд?

— Mi, судар, асывсаңыс-на нiнөм ег
соjлө, — шыагiс ыжыджыкыс.

— Сiз-кө, тiжан бат нi мам абу? — jуалiс
Гаврош.

— Miĵan em mam,— шуис ыжыджыкыс.—
Но ми ог төдө, көни сiĵө.

— Мукөд дырĵиыс буржык сiĵөс Һе төд-
ны,— воча шуис Гаврош.

— Ми пыр-на корсим, мыĵкө улычыс оз-ө
сур,— шуис ыжыджыкыс.— Но Һемтор ег
азгө...

— Töda,— шуис Гаврош.— Понĵас ставсө
соĵоны.— Сесса чөволыштис да содтис:

— Сiĵ-кө, ти мамныдтө воштінныд? Он
төдө, кытчө сiĵө вошi? Таĵө, челад, омөл-
тор! Оз-өд ков гырысĵасөс воштыны. Но-
өд мыĵкө колө i соĵыштны.

Возө Гаврош dyrdic челадлыс жуасны.
Шыбытөм челад—кущөм азывлытөмтор!

Сiĵө сувтис да зев сөлөмгыс мөдис кор-
гысны аслас роза Һепĵасас.

друг сесса журсө зозгөдис да гажа пыр-
ыс шуис:

— Енө мaitчөĵ! Ми пырыс-пыр куĵимна-
ным ужнаĵтыштам.

Сiĵө кыскис Һепгыс өтi су, термөдлөмөн
челадөс ĵөткис булочнөĵө, шыбытис прiлавок
вылө деңгасө да гораа шуис:

— Вiт сантiм дон Һан!

Булочник бостис пурт да көсĵис сылы Һан
кусөк вундыны.

— Лук сiĵөс куĵим пелө,— щөктис Гаврош
i зев важнөĵа содтис:— Ми-өд куĵимөн.

Булочник вiĵөдлiс челад вылө да лөсөд-

чө вөлі налы вундыны сөд Һаң, но Гаврош
скөрмөмөн сылы горөдіс:

— Мыј те вөчан? Жежыдсө! Вунды медса
бур жежыд Һаңсө! Ме гөститөда.

Булочник серөктіс.

— Те, тыдалө, мијанөс ічөт челаф тујө
пуктан?— өбидітчіс Гаврош. Булочник вун-
діс жежыд Һаң. Гаврош шуіс челафлы:

— Жөрітөј.

Ғетінкајас сы вылө візөдлісны шензөмөн.
Гаврош серөктіс.

— Ој, да ті-өд ічөтөс-на! Он гөгөрвоө!—
сесса сөдтіс:— Гојө.

Гаврош сетіс налы Һаң кусөкөн.

Сіјө таз думажтіс, мыј ыжыджык Ғетін-
каыслы колө ыжыджыка сетны, мыј сіјө
буржыка гөгөрвоас Гаврошөс. Гаврош сы-
лы мыччіс медса ыжыд Һаң торсө да щөк-
төм пырыс шуіс:

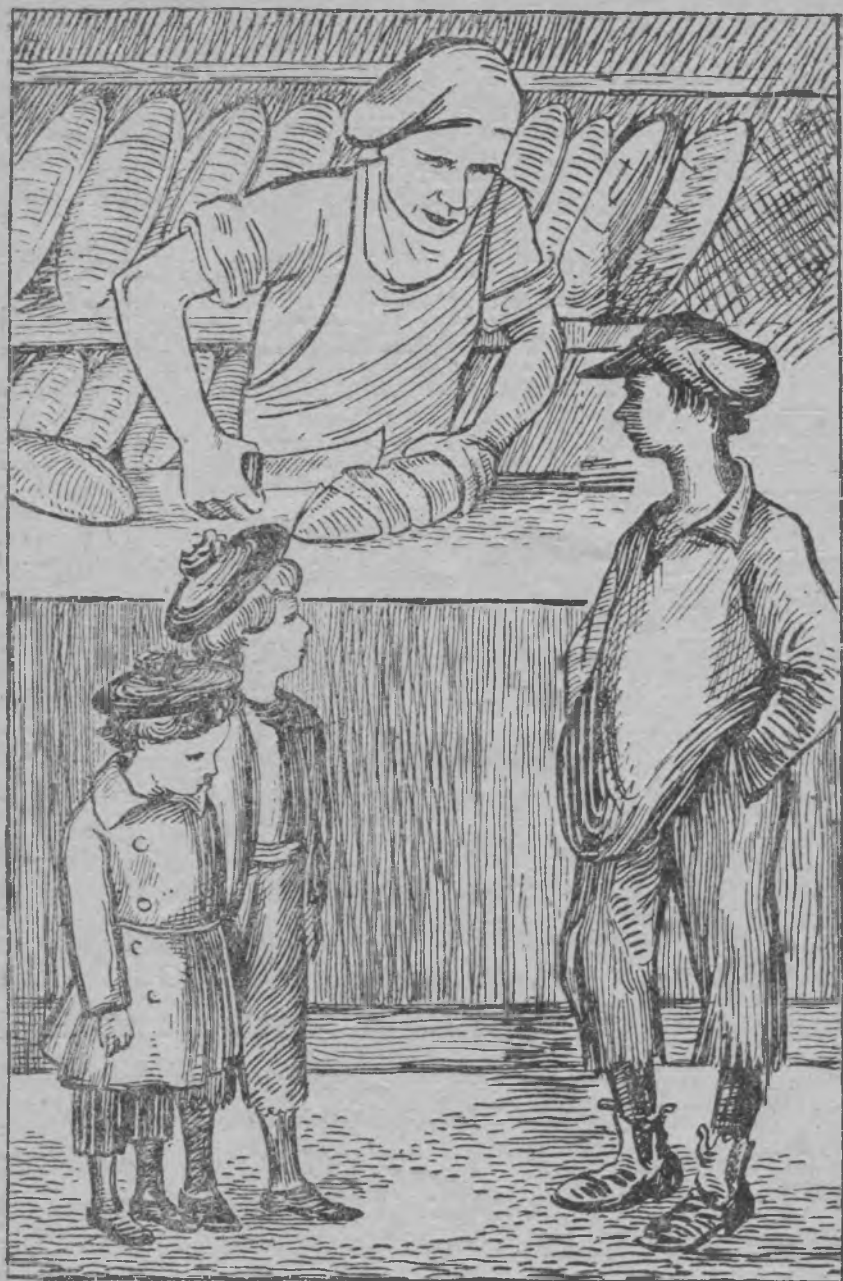
— Тырт кынөмтө!

Аслыс сіјө бөстіс медса ічөт торсө.

Челаф, а сіз-жө Гаврош ачыс, вывті вө-
ліны шыгөс. Најө, өзөс дорын сулалөмөн,
зев горша мөдісны Һамлавны, булочнөјө
пырыс-петысјаслы тујсө пощісны. Гөм бөс-
төм мысті, булочник дөзмөмөн на вылө
візөдлывліс.

— Петаmö ывлаас,— шуіс Гаврош.

Најө вескөдчісны Бастіміјалаң.

3. Слөн ордын гөститөм

Cijö kadas Бастіліја плөшцад вылын вөлі сулалө зев аслыс сама памјатнїк, парїжса олысјас өні сіјөс зікөз-нін вунө-дісны.

Тажө вөлі пуыс вөчөм, штукатуркаөн вевт-төм зев ыжыд слөн.

Слөн мыш вылын вөлі турунвиж рөмөн красітөм башна, но зерјас да поводда вөсна сөдасөма. Слөныс сулаліс медса тыртөм плөшцад пелөсас. Великанлөн паскыд плешыс, сылөн хоботыс, клыкјасыс, башнаыс, ыжыд тушаыс да колонна столб кызта ноль кокыс көзүв југөрјас улын војын кажіччісны зев аслыс ногаөн да повзөдчанаөн.

Вот тајө пелөсас, кытчө ылын өшалыс пөнарсаң југөрјасыс муртса вөлі інмыштөны. Гаврош вайөдіс детінкајасөс.

— Челад, ен полөј,— шуіс Гаврош.

Cijö рождө пыріс слөн гөгөр пощөм өградаө і челадөс кыскіс ас бөрсаыс. Повзөм детінкајас кывзөмөн кыссісны кіссөм паскөма төдтөм детінка бөрса.

Ограда дінас вөлі кулө пос. Лунын сіјөн вөдітчылісны орчча складаын ужалыс рабочөјјас. Не ас арлыд серті вынөн Гаврош поссө сувтөдіс слөнлы воэ кок дінө. Поскыс сузіс бурещ сіјө местаөзыс, көні слөн кынөм улын вөлі тыдалө пемыд роэ. Гав-

рош індіс аслас гөстјаслы пос вылө да роз
вылас.

— Кавшасө да пырө.

Челаф повзөмөн мөда-мөд выланыс ві-
зөдлісны.

— Ті, челаф, повзінныд! — гораа шуіс
Гаврош да содтіс:— Со, візөдө.

Сіјө сывтыртіс слөнлыс шупөдөс сера
коксө да, пос отсөгтөг, кавшасіс слөн кок
куза розөзыс. Сіјө пыріс сетчө, кызі зоғув
шщеллө, і воші. Мінут мыстісылөн быга-
лөм чужөмыс тыдовтчіс пемыд розыс.

Челаф візөдісны вомнысө паскөдөмөн.

— Но, кавшасө! Аззанныд, кущөм тані
лөсыд! Те первој кавшас,— шуіс сіјө ыжыд-
жыкыслы.— Кутчіс ме кіө.

Ғетінајас мөда-мөд дінас топөдчісны. Најө
быттө полісны Гаврошыс і сылы верітчісны.
Зерыс кіссіс пыр јонжыка. Бөрјавылыс
ыжыджыкыс решітчіс кавшасны. Ічөтжык-
ыс, кор аззис, мыјвокыссылөн кутіс кавшасны
да сіјө зік өтнасөн колө ыжыд зверкокјас
костө, заводітліс бөрдзыны, но ез лыст.

Ыжыджыкыс шатласөмөн кавшасіс соджыс
содјө. Гаврош сіјөс збоґерітіс да шуаліс:

— Ен пов! Сіз, сіз! Воғө! Коктө татчө
пукты! Вај татчө кітө! Гмелжыка!

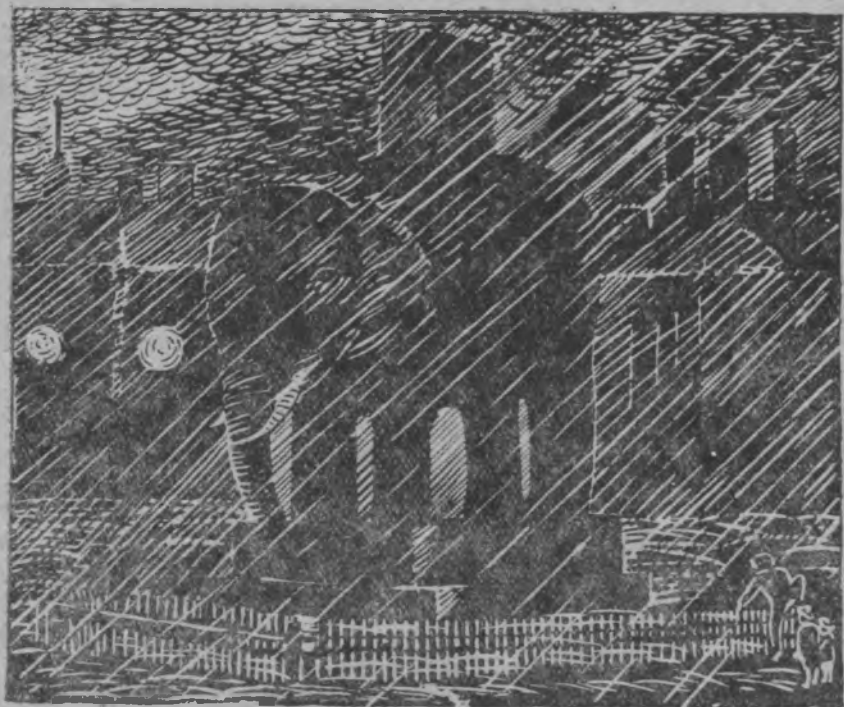
Мыјөн ічөт Ғетінка воіс Гаврош вестө,
сіјө ыжыд вынөн кватітіс сіјөс кіөдыс да
кыскіс асланыс.

— Вот і пом,— шуіс Гаврош.

Ғетінка пыріс розө.

— Оні віччыгыштлы менө,— шуіс Гаврош.— Пуксы, судар.

Сіјө петіс розыс мартышка моз пелка, леччіс слөн кок куза, чеччыштіс муө, бос-

тіс вітарөса Ғетінкаөс да сувтөдіс сіјөс пос-
кас шөр сод вылас, а ачыс мөдіс кавшас-
ны сы бөрыс.

— Ме кута сіјөс јөткыны, а те сіјөс
кыскы!— горөдіс ыжыдыслы.

Увсаң јөткөмөн да вывсаң кыскөмөн өті

мінүтөн катисны пос куза ічөт детінкаос да јөт-
кісны розө. Сіјө і нем думыштны ез вевјавлы.

Гаврош пыріс сы бөрыс і кокнас кучкыш-
төмөн јөткіс поссө. Пос швачкысіс муө.
Гаврош мөдіс кекөначасны:

— Вот мі і гортынөс! Урра!

А мінут мығті содтіс:

— Ті, челаф, ме ордын гөстінанныд.

Роғыс, кыті пырісны челаф, ывласаңыс
вөлі муртса тыдыштө. Роғыс вөлі слөн
кынөм улас да сещөм векні, мыј сетчө пыр-
ны вермісны сөмын каңјас да челафјас.

— Медвоз, — шыасіс Гаврош, — колө вөч-
ны сіз, мыј мі быттө абу гортынөс.

Гаврош вошлі кытчөкө пемыдас. Тыдалө,
сіјө бура төдіс ассыс оланінсө. Кыскіс кыскө
дөска да розсө сіјөн вевттіс.

Сесса бара вошлі. Челаф кылісны, кызі
чушнітіс фосфор бутылкаө сүјөм ізтөг.

друг југөм вөсна челаф мөдісны сіннысө
кунтыравны. Гаврош өзтіс сірын көтөдөм
фітіл. Тащөм фітілыс шусө пөдвалса сіскөн.
Өзјөм пыдді тајө. јонжыка чадітіс. Но сы
пемыд југөр улын век-жө позө вөлі аңыны
слөнлыс пыщкөссө.

Гаврошлөн ічөт гөстјасыс полөмөн візөд-
лывлісны өтар-мөдарө. Выліас вөлі пемыд
куз балка, а сысаң мунөны кыщыла зев
јон балкајас. Балкајасын өшалөны чукталөм
штукатурка торјас і сук чераңвез.

Ічөтжык деҥінкаыс топөдчіс воыс дінө да вашнітіс:

— Пемыд.

Гаврош сы вылө горөдіс. Оз ескө мешајт пыркөдыштны тајө полыс деҥінкајассө.

— Мыј ті куражитчанныд? Он-ө щөктө тіјанөс дворечө пыртны? Тырмас тіјанлы јөјөс песны! Возвылыс вістала—өлукјастө ме терпітны ог вермы.

Горөдөмыд мукөд дырјі збылыс ладмө. деҥінкајас збодегітчісны да кыссісны Гаврош дінө матөжык.

Гаврош ез мөд скөравны верітчыс челад вылө, сіјө скөрмылөм гөлөссө вежіс мелі сорні вылө:

— дурачок,—шыасіс ічөтжыкыслы.—Сі-јө-өд ывлаын пемыд. Сені зерө, а тані оз зер. Сені көзыд, а тані некущөм төвру абу. Сені јөз, а тані некод абу. Ывлаын весіг төлысыс абу, а тані со менам сіс өзјө.

Челад гөгөрвіқөдлывлісны, но ез-нін се-щөм полөмөн.

— Но, өдіјөжык,—шуіс Гаврош і јөткыш-тіс ас комната пыдөсас, сетчө, көні вөлі сы-лөн волпасыс.

Волпасыд Гаврошлөн зік настојашщө], сылөн вөлі волпас дај ешкын.

Волпас пыддіыс вөлі ізас цыновка, а ешкын пыдді—руд рөма ыжыд код кыз шерстаннөј матеріје тор, пөшті-на выл і зев

шоныд. А уэланінсö вöлі со кызі вöчöма.

Волпас гөгöрыс сувтöдöма куим пыкöд, тувјалöма жожас, слөн кынöмас. Вылітыс најöс öтлаö көрталöма гезјөн.

Тажö пыкöджасыс кутісны зевöккуратнöја крепитöм ыргөн сутугаыс кыом тывкод решетка. Сіјö быдбоксан кыщалöма пыкöджас-сö. Ыжыд ізјас лічкісны жож бердас тајö тывсö сіз, мыј сы сажö пырны оз вöлі поз.

Тажö вöлі эверіңецыс лебачвіғанінса ыргөн решеткаыс тор. Гаврош уэліс бытö клеткаын.

Гаврош вештіс ізјассö решетка возладор жынјас вывгыс.

— Челад, бауасö!—щöктіс Гаврош. Сіјö гөстјасöс лезіс клеткаö, на бöрыс ачыс пыріс, бөр вештіс ізјассö і топыда тупкіс пыранінсö.

Кујимнаныс водісны цыновка вылö.

Клеткаыс вöлі лапкыд. Вегіг медга ічөт-ыс, кујим четінка піыс, ескö сувтöмөн ез төр. Гаврош пыр-на кіас кутіс пöдвалнöј сіссö.

— Öнi сесса колö уэны. Ме бі кысöда.

— Судар,—решетка вылö індöмөн, жуаліс ыжыджык четінкаыс,—тажö-нö мыј?

— Тајö крысајасыс,—важнöја шуіс Гаврош.—Ставсö тајö ме Ботаніческöј садјыс кыскі. Те-öд төдан, сені ем эверјасöс віғанін. Сені мыјдöм колö ташöм решеткајасыд. Сöмын стена вомöныс кавшаслы, пыр öшін-

ti da ʒumkñitan özös pyr. Taščom dobratö
тырыс позö кыскыны.

Болгиг мозыс, Гаврош шебраліс ічөтжык
детінкасö шебрас пелөсөн.

детінка шуіс:

— Ој, куščом лөсыд! Шоныд.

Гаврош нимкода візөдліс шебрас вылө.

— Тајө Ботаническөј садјыс-жө,— шуіс
сіјө.— Ме тајө öбезʒанајаслыс бості.

Сесса чуннас індіс мічаа кыөм цыновка
вылө, коd вылын најө кујлісны да codтіс:

— А тајөс ме жірафлыс бості.

Гаврош чөволыштіс да мөдіс возө вістав-
ны:

— Пемөсјаслөн ставыс тырмымөн. Ме
налыс і бості. Најө ез скөрмыны. Ме налы
шуі: „Тајө слөнлы пөдарок“.

детінкајас шензөмөн, ыжыд уваженіеөн
да неуна полөмөн, візөдлісны повтөм, спро-
вора детінка вылө. Гаврош зік-жө сещөм,
кызі і најө, оланінтөм, ывлаө шыбытөм
детінка, но сіјө—быдтор вөчны вермыс
детінка.

— Судар,—полөмөн јуаліс ыжыджык
детінкаыс,—сіʒ-кө, те і поліцејскөјјасыс он
пов?

— Оз шуны—поліцејскөј, а шуөны—куч-
касыс. Помніт, молокосос.

Ічөтжык детінкаыс кујліс вөсса сінјасөн,
шебрасыс вешјіс сы вылыс. Гаврош төж-

дысөмөн ылып шөбрәк сәтәнкас да жур-
лөс пырдысы сылы суыштыс трапјө чуқор.
Сөсә ыжыджыкысы шуис:

— Но мыј? Лөсыд-өд тәні?

— Лөсыд!— вочавізіс сіјө да һімкодә ви-
рөдіс Гаврош ылә.

Конөр ас зев јона көтәслісны і өні пон-
дісны шонавны.

— Со аңаннәд,— шуис Гаврош,— а ті
заводітліннәд һаргыны.

Сіјө індіс ічөтжыкыс ылә да сөдтіс:

— Мыј тајө ічөтыс повзіс, тајө і гөгөр-
воана. Но ыжыд сәтәнкалы бөрднәтө колө
јандысны. Те-нө кукаң әлі мыј?

— Мі вөлі ог төдө, кытчө узмөдчыны,
кущөм керкаө пырны,— шуыштыс ыжыджык-
ыс.

— Кывзы,— вөзө нуөдіс Гаврош,— вөзө
те һекор ен бөрд. Ме тіјан вөсна мөдә
төждысны. Аңан, кущөм лөө гажа Гөжөм-
нас мі Навекөд өтләын— сіјө менәм төва-
рыш— мөдәм ветлывыны Сәна ылә ку-
пәйтчыны, да пос дорас пурјас вывті пон-
дәм пәстөг котравны. Мі ветләм скелет-
мөртөс вірөдны. Сіјө ловја. Јелісејскөј полө
вылын сіјөс петкөдләны. Ок, кущөм омөл!
Сөшөмсө, төдөмыс, һекор-на те ен аңывы.

Ме тіјанөс нуөдлә театрө. Мем белетјас
сетөны, ме төдсә әртістјаскөд, вөсіг өтчөд
ме ачым ворсі прәдставленіеын. Мі вөлім

некымын челаѢ, мѢ котралѢм полотно увѢтѢ.
ТажѢ вѢлі море, а мѢ вѢчім гыјас. Ме тѢја-
нѢс боста-жѢ аскѢд представлѢйтчыны. Ме
белеттѢг зумкнѢта. МѢ бура і гажѢдчам.

ТажѢ минутас сѢрыс војтыштѢс Гаврошлы
чунъ вылас.

— ЧѢртыѢ,—ропкыштѢс Гаврош,—таѢтѢ
менаѢ став фѢтѢлѢј сотчас. КыѢзѢј, ме ог вер-
мы ѢтѢ суыс унжык вѢзны тѢлысѢн. бѢ вылѢ.
ВѢдѢнныѢ-кѢ, уѢѢ. НѢшта сышщѢкјас щел
пыр вермасны аззыны мѢжанлыс бѢнымѢс.

— Сесса-Ѣд,—полѢмѢн шыасѢс ыжыѢджык
ѢетѢнкаыс (сѢјѢ Ѣтнас сѢмынѢ лыстѢс Гаврош-
кѢд сорнѢтны),—бѢ кѢныѢд вермас усны іѢа-
сѢд да керканыѢс сотас.

Ывлаын кылѢ кыпѢдчѢс бушков. КылѢ вѢлі,
кыѢі зерыс кучкалѢс велѢкан-слѢнлы мышку
куѢаыс.

— А зерыѢдлы мѢ ег і сурѢ,—шуѢс Гав-
рош.—МѢѢ колѢкѢ сарајѢ барабанѢтѢ. ТѢлыѢ,
јѢј, думајтѢма бѢр косны. СѢјѢ оз вермы кѢ-
тѢдны, вот сѢјѢ і локалѢ. ПустѢја, пѢрыс пѢч,
ведрајастѢ солкѢѢдлан.

БурѢщ сек зѢпкѢптѢс гым шылѢн кучкѢм.
ПѢрѢжын тувсовја зерјас дырјѢ, кѢт повод-
Ѣаыс і овлѢ зев кѢзыѢд, щѢкыѢда овывлѢ
гымалѢм. ѢетѢнкајас горѢѢйсны і сещѢм ѢѢјѢ
ѢвѢркнѢтѢсны, муртса ез вѢштыны решетка-
сѢ места выѢсыс.

Но Гаврош бергөдіс наланö ассыс повтöм чужöмсö, серöктіс:

— Назөнжык, челаä! Керкасö ен жугöдö. Вот і гымыштöм! Ок, кущöм мічаа гымыштіс! Bravo! Театрын буржыкыс оз овлы.

Сесса пөрөдіс челаäс волпасö, водтöдіс најös буржыка і шуіс:

— Но, челаä, пöра узны. Буржыка гаровтчö шебраснас. Ме кусöда сискös. Но, гөтовös?

— Мем зев лöсыд,—шыасіс ыжыджыкыс.—Менам быттö гөн пöдушка жүр улын.

Гаврош суыштіс шебрас дорсö челаä шцöка улö.

— Узö, челаä,—щöктіс сіјö стрöга і пöлыштіс сіссö.

Мыјөн біыс кусі, мөдіс кывны зев аслыс нога шарөдчöм. Решеткаыс; коä улын кујлісны челаä, мөдіс сырмыны, зінакывны, быттö-кö ыргөн сутугасö парсалісны гыжјасөн, јірісны піңјасөн. І секі-жö гөгөрбок мөдіс кывны чірзöм.

Віт арöса четінкаыд кыліс жүр вестыс тајö шумсö-да, повзöмысла кынміс, јөткыштіс гырзанаc ыжыджык воксö, но сіјö вевјалöма-нін унмовсны. Четінка ез вермы ас пыщкас кутны тајö полöмсö да смелмөдчіс сорнітны Гаврошкөд. Сіјö, ышка-пошкакылігтыр, вашнітöмөн јуаліс:

— Cyдар, мыј тајö?

— Крысајас,—вочавііс Гаврош.—Уз!
Ѓетінка ез лант.

— Судар!

— А?—унјывтіыс-нін шыаіс Гаврош.

— Мыј-нө сещөмыс—крысајасыс?

— Но, сещөм шырјас...

Гаврошлөн вісталөмыс ічөт уетінкаөс
бытөкө неуна лантөдіс. Сіјө азывліс жежыд
шырјасөс, наыс сіјө ез повлы. Но мінут
мысті сіјө бара мөдіс сорнітны:

— Судар!

— А?—шыаіс Гаврош.

— Мыла тіјан каңыс абу?

— Вөлі,—вочавііс Гаврош.—Ме вайөдлі
канөс да најө сіјөс жөрітісны.

Ѓетінка полөмысла мөдіс тіравны.

— Судар!

— А?

— Кодөс жөрітісны?

— Каңөс.

— Коді сіјөс жөрітіс?

— Крысајас.

— Шырјас?

— да. Крысајас.

— Судар, а најө міјанөс оз жөрітны?

— Ен пов,—шуіс Гаврош.—Најө оз вер-
мыны пырны. Сесса-өд, і ме тані. Вот бост
менө кіөд. Чөвус і уз!

Гаврош нужөдіс уетінкалы кісө. Ѓетінка
топөдіс сылыс кісө ас бердас да лантіс. Гө-

гөр ставыс лөнїс. Горні шы повзөдіс крысајасөс, најө разөдчісны. Некемын минут мысті крысајас бара мөдісны возітчыны, но детінкајас немтор ез кывны. Кујімнаныс крепыда узісны.

Асывнас Гаврош воз чуксаліс детінкајасөс, пелка отсаліс налы пегны ыжыд слөн кынөмыс, вердыштіс најөс і муніс, коліс најөс пестујтны ывлалы.— Öd Гаврошөс ывлаыс жө пестујтіс да быдтіс. Челаd дорыс мунігөн, сіјө шуіс:

— Челаd, ме муна. Мамныd-кө оз сур, рытнас бөр локтө татчө. Ме тіјанөс ужынөн гөстітөда і уэтөда.

Челаd бөрсө ез локны. Ферт, најөс поліціја кутіс да участокө нуөдіс. А, гашкө, најө прөста ылалісны ыжыд Паріжын. Гаврош најөс возө ез азыв. Но, неөтчыдысна сіјө, јурсө гыжыштөмөн, шулывліс:

— Вот чөртыd, кытчө тајө менам челадыс лоіны?

4. Гаврош походын

Тајө кадас Паріжын пансісны гырыс событіејас. Шыглунөн да сөкыд ужөн мучітчөм рабочөјјас, ремесленнікјас да быд сікас посні јөз лөсөдчісны кыпөдчыны правітелствоы паныd. Правітелствоын пукалісны

банкїрјас да фабрікантјас. Најө төждысісны
сөмын ас выгода вөснаыс, најөлы вөлі вес-
код, мыј јөзыс шыгјалө да нужда терпітө.

Франціја торја јукөніасын өзјывлісны-нын
бунтјас. Бунтјассө пөдтылісны, но најө вы-
пөв заводітчывлісны.

Пөжар паскаліс.

Франціја вірөдіс Паріж вылө. Паріж ві-
рөдіс Гент-Антуан предместје бөрыс. Гент-
Антуанскөј предместје пуөмөн-пуіс.

Кабакјасын рабочөіјас јавө сорнітлісны:
тышкасны лібө віччысны...

— Міјан кујімсо морт,—сорнітіс өті ра-
бочөј.—дас суөн-кө чукөртны, тајө сөтас
со ветымын франк. Тајөс колө візны порок
да пула вылө.

— Вежон-мөд мысті мі лоам кызвіт сурс
морт,—сорнітө мөд,—і мі мерајтчам вынна-
ным правітелствокөд.

— Ме војјасын ог уз,—вісталө којмөд,—
сы вөсна, мыј војјасын лөсөда патронјас.

Став тајө сорніјасыс мунісны јавө лун-
шөра-луна.

Тащөм вөлі делөыс.

Тащөм положеніјеыс медса-нын вөлі төд-
чана Гент-Антуанскөј предместјеын. Гент-
Антуан — важса предместје, уна олыса, кызі
козувкот поз, зіл да скөр, кызі малазі поз.
Төрпеніјеыс петөмла сіјө тіраліс да віччы-
сіс взрыв. Паріжыд вөлі мунө зарадітөм

пушка вылө, тырмымөн усны өті кінлы, медым сіјө лыјас.

І вот, өті асылын Гент-Антуан сувтіс зев грозноја. Тывјөн моз кысөм шума улычајасын кыптіс волнеңіје. Быд морт воорујајт-чө мыјөн вермө. Улычаті мунігөн рабочөјјас шөпкөмөн мөда-мөдыслы шуалисны:

— Көні тенад пістоletыд?

— Блузка улын. А тенад?

— дөрөм улын.

Улычајасын, мастерскөјјас воғын чукөрт-чісны јөз да шөпкісны. Рабочөјјас віччысісны кыпөдчөм предметјеыс представітелјаслыс локтөмсө. Паролјасөн сорнітісны пөшти го-раа, ердын.

Зев ыжыд јөз чукөр мөдөдчіс Паріж куза. Быд странаса јөз, кодјасөс вөтлөма ас странајасыс да кодјас овмөдчылісны Паріжын, сөргыныс нуісны знамјас: испанскөјөс, італ-јанскөјөс, немецкөјөс, польскөјөс. Челад өвтчісны веж ув вожјасөн. Воғын грозној чукөрјасөн вослалісны рабочөјјас, грузшцік-јас, каменшцікјас, плөтныкјас, маларјас, сте-кольшцікјас, наборшцікјас.

Буржуазіја повзөм сінмөн візөдіс на вылө керка өшінјассаң да балконјассаң.

Правітелство вөлі возвылыс лөсөдчөма, візіс тајө кад кејас војскасө дасөн: кыз ноль сурс салдат карын да комын сурс кар предметјејасын. Кор јөз чукөр да војска

паныдаісны, прамөј бушков пансыліс: мө-
дісны лыјлыны ізјасөн, заводітчіс лыјсөм;
драгунјас мөдісны керавны саблајасөн, јөз
чукөрыс өтарө-мөдарө разөдчіс. Паріж быд
помын кыптіс боевөј чукөстчөм:

— Бостчыны өружіе бердө!

Ген-Мартен булвар вылын грөмітісны
өружејнөј фабріка да кујім өружејнөј лавка.
Кымынкө минутөн сурс кіјас кватлајтісны
інуісны ружјөјас, пістоletјас, саблајас со-
јасөн. Кыпөдчысјас жуглісны пөнарјас, шо-
бісны пөгребјас, быглөдлісны бөчкајас, чу-
көртісны булыжнікјас мостөвөј вылө, ізјас,
мебел, дөскајас, і ез-на кол час, быттө му-
сыс быдмісны лыдтөм-щөттөм баррікадајас.
Рытјавылыс Паріж којмөд јукөныс вөлі кы-
пөдчысјас кіын. Буржуазіја повзіс. Быдлаын
пөдлассісны өзөсјас, өшінјас і ставніјас.
Быдлаын ветлісны војеннөј патрулјас; кута-
лісны да шобісны ветлыс-мунысјасөс. Тур-
мајас да поліцейскөј участокјас вөліны зік
тырөмаөс. Сені местајасыс оз вөлі тырмыны.
Уна арестованнөјјас ывлавылын, дворјасын
мөда-мөд выланыс кујлісны. Кылісны сігнал-
нөј рожокјас, барабанјасөн таркөдчөм, ружјө-
јасыс лыјсөм да набатлөн гажтөм шыјасыс.

— Мыјөн ставыс тајө помасас?—повзө-
мөн јуасісны мөда-мөдныслыс буржујјас.

Лоіс вој. Восстаніеыд грөзітчан біөн југзө-
діс Паріжсө.

Војска да јöz кoстын асыввоја первојја паныдаслѳм бѳрас јöz чукѳрыс ылкнѳтѳс Арсенал плѳщад вылыс да вѳзув ва моз разалѳс быдладор бокѳ. Менил-Монтан улича вылын јöz чукѳрыс котѳрѳн петѳс орјасѳм паскѳма џетѳнка. Кѳас сѳлѳн вѳлѳ џорзалан ракѳталѳн вож. Важ кѳлујѳн вузасыс торгoвка вѳтрѳнаыс џетѳнкаыд аззѳс пѳстолет. Сѳјѳ шыбытѳс мостовѳј вылѳ џорзалан ракѳта вожсѳ да горѳдѳс:

— Ћѳтка, ме бoста вoзѳсѳн тенсыд штукатѳ.

џетѳнка кватѳтѳс пѳстолетсѳ і котѳртѳс.

Тајѳ вѳлѳ Гаврош. Булвар вылын сѳјѳ казалис, мыј пѳстолетыс сѳлѳн куроکتѳм. Вѳзѳдлѳс сѳјѳ пѳстолет вылас да џѳвѳтѳм пырыс шуѳс: „Ме-тај мѳдѳдча бѳј вылѳ, да те со он мѳдѳдчы“.

Ген-Жан рынок вылын, кѳнѳ војеннѳј караулсѳ вѳлѳ-нын разоружѳтѳма, Гаврош ѳтлаасѳс рабочѳјјас да студѳнтјас чукѳркѳд. Ставныс најѳ вѳлѳны сѳз-таз вооружѳтѳчѳмаѳс. Ѳтѳлѳн кыјсан двухстволка пѳшщал; мѳдлѳн—гварџѳјскѳј ружјѳ, а вѳн кoстас кык пѳстолет, најѳ тыдалѳны кѳзавтѳм суртук увсан; кѳјмѳдлѳн—важ кавалѳрѳјскѳј мушкет; нѳлѳдлѳн—карабѳн.

Медвозын мунис кыскѳм сабѳлаа морт.

Ставныс најѳ пошѳктѳны, зер улын кѳтасѳмаѳс. Гѳнјасыс налѳн ѳзјѳны.

Гаврош спокојнѳа јуаліс налыс:

— Кытчѳ мі мунам?

— Мунам міјанкѳд,—вочавізісны сылы.

Гаврошлы медса јона воіс сѳлѳм вылас гѳрд жылеткаа морт. Сіјѳ тувччалѳ чеччыштѳмѳн моз і, тыдалѳ, ассѳ чувствујтіс, кызі ваын чері. Јортјасыс шуісны сіјѳс Багорелѳн. Аззіс сылыс жылеткасѳ кущѳмкѳ ветлыс-муныс, повзіс і друг горѳдіс:

— Со локтѳны краснѳјјас!

— Краснѳјјас, краснѳјјас!—вочавізіс Багорел. Азѳма мыјыс повны. Мыј-нѳ, мі тіјанкѳд ѳшјас алі мыј?

Сіјѳ аззіс стенѳ ласкѳм правітелственнѳј воззваніје да нещыштіс.

Гаврошлы лоі вывті німкод. Тајѳ мінутсаыс сіјѳ сінсѳ ез вештыв Багорел вылыс.

Томјѳзкѳд щѳщ мунісны шумітыс јѳз чукѳр. Најѳ вѳліны портын ужалыс рабочѳјјас, грузшщікјас, студентјас, художнікјас; на кын бедјас лібѳ ружјѳјас, вѳн костаныс пістолетјас. Туј вылас на дінѳ ѳтувтчісны ветлыс-мунысјас.

5. Гаврош отсалѳ баррікада стрѳітны

Шумѳн муныс јѳз чукѳр пырісны тывјѳн кысѳм векнідік да чуклѳс гажтѳм важ улічајасѳ. Керкајасыс сені вѳліны аслыс ногаѳс,

стрөйтөма кызгурө — пөлөсөн і вомөнөн і ыжда сертіыс разнөјөс.

Ген-ҕеңыс Шанврері уліча вылө петігөн јөз чукөрыс вескаліс куҕ воронкаө моз. Воронка пыдыс помас вөлі жужыд домјасөн артмөм тупік¹⁾. Тупікын зік пыдөсас сулаліс лапкыдік дом. Тајө домас вөлі карын зев нмалан кабак, кытөні чукөртчывлісны паріжскөј революционерјас.

Јөз чукөрлөн пырөмыс уліча вылын кыпөдіс паника. Ветлыс-мунысјас өтарө-мөдарө пышјалісны. Öтi здукөн вескыдладорын і шујгаладорын ставыс пөдлассіс: лавкајас, керкајасө пыранінјас, өшіңјас і ставніјас улыс судтасан чардакјасөз. Воссакөн колі сөмын кабакө пыранін, кытчө і ускөдчіс јөз чукөрыс.

Ез-на прөјдіт і некымын мінут, кызі кабак өшіңјассө пощыс решеткајасыс вөлі нещыштөма кыҕ кымын көрт палічкодјассө. Кабак возывса мостөвөјыс вөлі жуглөма — із плиткајасыс ковмісны баррікада вылө. Сеті вөлі мунө ізвестка тыра бөчкајасөн телега. Гаврош да Багорел сіјөс пөрөдісны. Бөчкајасыс бура згөдітчөны баррікада стрөйтөм вылө. На вылө течісны мостөвөјыс шедөдлөм ізјассө, но ізјыс лоі еща. Öтi студент леччыліс пөгребө, сені вөлі уна тыртөм бөчка.

1) Тупікөн шүсө сещөмін, кор улычасө вомөнәлөны стрөјбајас да улычаыс друг помасө. Ташөм тупікјасыд вөліны важ карјасын.

Сіјө быглөдліс пөгребыс бөчкајассө. Рабо-
чөјјас кыскісны бөчкајас і песчанік ізјөн
тыртөм телега. Кытыс сіјөс сузөдісны, он
төд. Регыд улычаыслөн жынјыс лоі пощөма
морт судтаыс жужыджык стенаөн. Пелөсын
тыдовтчіс кык жежыд вөлө доддалөм омні-
бус¹⁾).

— Сувт!

Өті минутөн Багорель котөртліс улыча вомө-
ныс сувтөдіс кучерөс, чеччөдіс пассажірјас-
сө, ньвбабајаслы вежлівөја кісө сетөмөн.
бостіс вөвјассө домповодөдыс і омнібусыс-
көд щөщ вайөдіс баррікада дінө.

Вөвјассө разісны да вөла вылө лөзісны,
а' бок вылас пөрөдөм омнібуснас улычасө
пощісны.

Гаврош гажаа, німкод пырыс котралө бөрө
да возө, кавшаслас вылө, леччылас, шумі-
тыштас, быдлаын сіјө тыдовтчылас. Гаврош
вөлі, кызі төвныр. Быдлаө сіјө волас. Журган
гөлөсыс сылөн ніџті минут кежлө ез лантлы.
Ыжыд баррікада кыліс сіјө ас пөлпом вылас.
Сіјө сералө вес сулалысјас вылын, дышја-
сөс ужавны щөктө, музөмјасөс збодерітө;
өтіјаслыс серамнысө петкөдлө, мөдјасөс
скөрмөдө, којмөдјаслы дөзмөдчө, ставнысө
төрмөшітө. Өтіјас діныс мөдјас дінө котөрт-
лас. Быдлаө гут моз сујсылө да горалө-

1) Омнібус — аслыс сама телега.

— Гмелжыка! Ізјассө течө! Нөшта! Ун-
жык бөчка! Тіјан баррікаданыд ічөт! Сіјө
нінөмвылө оз туј! Кыскө татчө ставсө, мы
сурө! Керкасө жуглө! Аззанныд, со стек-
ланнөј өзөс!

— Стекланнөј өзөс!—шензөмөн горөдіс-
ны рабочөјјас.—да мы сіјөн вөчан? Ак,
те, зола осол!

— Асныд ті осолјас!—німтыштіс најөс
Гаврош.—Стекланнөј өзөсыд зев бура
шогмас баррікада вылө. Сы куза-өд он кав-
шас. Тыдалө, ті некор абу кыскавлөмныд
јөз садјыс јаблокјас. Заводітлө вужны жуг-
лөм сулла торјасөн кіскалөм стена вомөн.
Мед сөмын гвардејцыыд заводітласны мі-
јан дінө сујсыны, стекланнөј өзөсыд вун-
дас налыс кінысө. Чорт возмі! Стеклөйд-
өд зев пөрјасыс штука!

Гаврош скөраліс аслас курөктөм пісто-
летыс вылө. Быдсөнлы дөзмөдчө:

— Вајө меным ружјө! Меным колө руж-
јө! Мыјла мем ружјөсө оз сетны?

— Теныд ружјө?—серөктіс өті револю-
ціонер.

— А мыј-нө ескө?—воча шуіс Гаврош.
Мөд революціонер, пелпомјассө леп-
тыштіс.

— Кор став мужічејыс кін лөбны руж-
јөјас, секі сетасны челады.

Гаврош гордөја бергөдчіс да шуіс:

— Тенд-кө власны ме дорыс возжык, ме тенсыд боста.

Шанврері уліча вылын баррикадаыс ез вөв жужыд. Баррикада вылө позө вөлі кажны пыщкөсладорсаңыс ізжыс течөм соджас куза. Ортсысаңыс сіјө кажиччіс грознојөн і бостны позтөмөн: із чукөрјас, бок вылас пөрөдөм омнібус, бөчкајас—јітлөма балкајасөн да дөскајасөн.

Баррикада да керкајас сҥен костө вөлі колөма векнідік ветланін, мортлы ветлыны төрмөн роғ. Сіз-кө, петнысө вөлі позө. Омнібуслыс вожсө крепитісны баррикада вылас. Сені дөлаліс гөрд знамја.

Ставсө тајө вөчісны өті часөн, нөтісувтылытөг.

Салдатјас да полиція ез петкөдчывны. Ген-фені уліча вылө гежөдініка вескавылыс буржујјас, баррикадатө ағзасны-да, котөртасны.

Кор баррикадасө вөлі ештөдөма да лептөма знамја, кабақыс кыскісны пызан. Студентјас піыс өті морт кавшагіс пызан вылас.

Сылөн јортјасыс вајісны патрон тыра сундук.

Пызан вылын сулалыс студент, нумјалөмөн, мөдіс сетаवны патронјас.

Барабанјасө кучкалөм шы ез лантлы, јүргіс Паріж пастаыс, но тајө шыјасас вөлі

велалöмaöс-нiн i некод сijöс пыддi ез пукты. Барабанjаслөн шыыс то ылысмылас, то матысмылас повзöдчан шыjасөн.

Улiча вылö воzö нiötі ветлыс-муныс ез мыччыслы. Пемдiс. Пемыдас да чöвлунас быттöкö мыjкö матыстчiс зев грознöj вын.

Став мукödjассыс торjалöм, ыжыд решi-мост кутöмөн, рабочöjjас да студентjас спо-коjнöja вiччысiсны.

Баррикада вылö öзтiсны сiрыс вöчöм ыжыд факел. Куjим боксаң сijöс, тöлыс вiзöм мо-гыс, течiсны iзjасөн i сувтöдiсны сiгi, мыj став jугыдыс сылөн пондiс усны гөрд знамja вылö.

Улiчаjасi баррикада вöjtчiсны пемыдас.

Сöмын вöлi тыдалö гөрд знамja, быттö сijöс кущöмкö ыжыд гуса пöнарөн jугзö-дöма.

6. Воjын баррикада вылын

Лоi воj. Некод ез петкöдчыв. Сöмын кылö вöлi ылыс шум i мукöд дырjыс лысöм, но сijö кывлiс гежöдiнiка даj ылын. Таjö куза нужмасöмыс петкöдлiс, мыj правiтел-ство чукöртö вынсö. Ветымын революцiо-нер вiччысiсны кваjтымын сурс лыда воj-скаöс.

Гаврош кабакин, стоjка вылын сулалыс

кык ѓзјан сіс жебінік југѓрјас возын, да-
тіс патронјас.

Улічасаныс тајѓ југѓрыс оз вѓлі тыдав.
Вылысжык судтајасас некущѓма ез біјас-
лыны.

ѐті революціонер, бурещ сіјѓ мортыс, ко-
ді сераліс Гаврош вылын, кор сіјѓ коріс
ружјѓ, локтіс сы дінѓ да шуіс:

— Қывзы, те—ічѓт, тенѓ оз казавны. Пе-
тав баррікада сајѓ, зумкніт домјас пѓлѓныс,
да ветлѓдлышт улїчајасті. Бѓр локтан і віс-
талан мїјанлы, мыј вѓчсѓ.

— І ічѓтјас вермасны згѓдітчыны,—кру-
касѓмѓн вочавізіс Гаврош.—Мыј нѓ, ме
ветла. А ѓні сѓветујта тіјанлы: ічѓтјаслы
јонжыка верітчыны, а гырысјаслы ещажык.—
Гаврош лезыштіс гѓлѓссѓ і codтіс:—Азјан
те есіјѓ верзілѓссѓ?

— А мыј?

— Сїјѓ сышщїк.

— Те бура тѓдан?

— Вісталѓны теныд. Вежон сајын-на сіјѓ
кыскіс менѓ пелѓдым пос перїла вылыс.

ѐтетінка војеннѓј ногѓн чест сетіс да га-
жаа котѓртіс...

Гең-Мері башна вылын кучкіс даc час.
Кык студент, ружјѓјассѓ кіаныс кутѓмѓн,
пукалісны баррікада сајѓ петан роѓ дінын.
Најѓ чѓволісны, кывзысісны, зілісны кыјны
тѓдтѓм шыјассѓ ылыс восковјаслыс.

друг пемы́д чөвлунас кыліс гажа, јурган,
том гөләс. Сіјө кыліс Ген-ҕені улычасан,
сыліс народнөј сыланкыв:

Најө лөз муңдараос

І сабла боканыс.

Залпөн најө раджасө!

Кі-кі-руя-лу!

— Тајө Гаврош,—шуіс өті студент.

— Сіјө мјанлы сетө сігнал,—вочавізіс
мөд.

Термасан восковјас торкісны јөзтөм ули-
чалыс чөвлунсө.

Обезјана моз омнібус вывті кавшасіс Гав-
рош. Сіјө чеччыштіс баррікада пыцкөсө.
Ышка-пошкакылігтыр сіјө шуіс:

— Менам ружјө! Најө локтөны.

Окотітан бостны менсым карабінөс? —
јуаліс өті рабочөј,

— Ог. Мем колө ыжыд ружјө,—шуіс
Гаврош.

Сылы сетісны ыжыд ружјө.

Кык часөвөј Гаврошкөд пөшті өтщөщ
воісны баррікада вылө. Пост вылын коліс
сөмын часөвөј, kodі вөлі сулалө рынок да
носладор бокын. Тыдалө, војскаыс сесан
оз-на наступајт.

Баррікада дорјысјас сувталісны боевөј
востјас вылө.

Њеламын кујім морт, сіјө лыдас і Гаврош,
пјөсчанасісны баррікада пыцкын, јурныс

налөн вөлі баррікада веркөс вестын, ружжө-
яс да карабіняс дулөжасыс налөн мыччы-
сісны ізяс саҗсаң, кыз боҗыңаҗассаң. Став-
ныс чөволісны і вөліны даҗсө. Квајтөн, руж-
жөжасысө пелпом берданыс топөдөмөн, сув-
тісны кабак улыс да вылыс судта өшінҗасө.

Колі нөшта кымынкө минут, сесса јасыда
кылісны өтщөщөн тувтчалан уна јөзлөн сө-
кыд восковјасыс. Сіјө матысміс сувтлытөг,
спокојнөја і грознөја. друҗ сіјө чөвусі. Улча
помас кыліс уна јөзлөн ловшыыс. Но не-
код вөлі оз тыдав. Сөмын меҗса пыдігыс,
сук пемыдыс піыс, позө вөлі рөҗнітыштны
көрт суніс кодҗасөс. Тајө вөліны ылыс фа-
кел југөрјасөн омөліка југзөдыштөм шык-
јас да ружжө дулөјас.

Пемыҗсаңыс друҗ кыліс гөлөс:

— Kodі локтө?

Сіјө минутаас кыліс ружжөјасөн вөдітчөм
шыјас.

Баррікадаса начальнік вочавізіс гораа да
гордөја:

— Французскөј революціја...

— Плі!—јуковтіс команда.

Страшнөј вына залп јуковтіс баррікада
вестын. Гөрд знамјаыс пөрі. Залпыс вөлі
сещөм вына да сук, мыј вундіс пусө. Камен-
нөј керка карнізјасыс вољскөм пулајас чеч-
чыштісны баррікада вестө да кымынкө мор-
төс раңітісны.

Атакаыс вöлі вывтi чорыд, медса смел
jöзсö заставітiс думајтчыны. Вöлі гөгөрво-
ана, мыј делöсö лоö нуöдны зон полккöд.

— Јортјас!— горöдіс баррікадаса начал-
нік.— Порокнытö вiзтö! Ен лыјлö, кытчöз
најö оз мыччысны улiча вылас! А öні,—cod-
тіс сіјö,—лептам знамјанымöс.

Сіјö бостіс сы кок улö усöм знамјасö.
Кывсіс шомполјасөн голскöм шыјас: салдат-
јас ружјöјаснысö вылпöв зарадітісны.

Лыјсöм шыјаскöд наступајтысјас ускöд-
чісны баррікада вылö. Рөгүдөн баррікадалөн
кык-којмöд јукöныс вöлі бостöма салдатја-
сөн. Но чеччыштны пощöмін вомöныс сал-
датјас ез лыстны. Најö быттö полісны, мыј
тані најöс вiччысö ловушка. Најö вiзöдлыв-
лісны пемыд баррікада пыщкас, кызі лев
позјö. Факелыс југзöдіс штыкјассö, гөна шап-
кајассö, повзöм да скөр чужöмјаснысö.

Баррікада дорјысјас піыс унжыкыс кав-
шасісны улыс судта öшіңјас вылö да чар-
дакö, сесаң налы вöлі буржык лыјлынысö.
Медса смелјасыс гордöја лечсысісны керка-
јас бердö да вiзöдісны гвардејецјас вылö,
кодјас сулалісны баррікада вылын.

Офіцер кыскіс шпагасö да шуіс:

— Пуктö öружјöнытö!

— Плі!—командујтіс баррікадаса началнік.

Кык залп öтщöщ кубöбіс, і ставыс воші
курыд да пöдтан щын піö.

Кылісны горзёмјас раңітчёмјаслөн да ку-
лысјаслөн.

Кор щыныс разаліс, косасысјас мөдісны
тыдавны. Налён радјасыс шочмісны, но лов-
јён колысјас сулалісны сіјө-жө местајасаныс
да чөволөмөн ружјөјаснысө зарадіталісны.

друг гым шы моз јуковтіс гөлөс:

— Весасө, лібө ме баррікадасө взөрвіта!

Ставөн бергөдчісны сетчанө, кысаң кы-
ліс гөлөсыс.

Баррікадаса началнік пыріс кабакө, бостіс
сес порок бөчка, щынөн вевтөмінті баррі-
када пөлөныс ујкнітіс сіјө местаөзыс, көні
өзјіс факелыс. Өті здукөн сіјө нещыштіс
факелсө да сы местаө сувтөдіс порок бөчка.

Өні офіцерјас да салдатјас шензөмөн ві-
рөдісны, кызі сіјө, ізјас вылын сулалөмөн,
кіас факел кутөмөн, гордөј чужөм вылас
ыжыд решімоствөн, пөлынтіс өзјан факелсө
порок бөчка вевтө і повзөдчан гөлөсөн
горзіс:

— Весасө, лібө ме взөрвіта баррікадасө!

Мінута мысті сіјө факелсө ваяөдіс бөчка
бердас.

Но баррікада вылын некод-нін ез вөв.
Кулысјасөс да раңітчёмјасөс еновтөмөн, чег-
сөмөн да кызсурө, наступајтысјас бөрынт-
чісны уліча медса ылыс помөзыс і пемыдас
вошіны. Тајө вөлі настојашщөј пышјөм.

Баррікада вөлі мездөма.

Баррикада доржыҗас сувтөдісны часөвөҗ-
җасөс і мөдісны көртавлыны раңтчыҗасөс.

Баррикадаса начальник чүкөстіс Гаврошөс.
Сіҗө гажаа котөртіс сы дінө.

— Те көсҗысан вөчны мем ыжыдтор?

— Ставсө, мыҗ колө,—шуіс Гаврош.

— Со, бост пісмө. Пырыс-пыр-жө мун
баррикада вылыс.

Гаврош нелөсыд пырыс гыжҗыштіс јур-
бөрсө.

— Те нуан пісмөсө тајө адресыс серті.
Сіҗө абу зев ылын.

Ічөт герој вочавізіс:

— Ладнө. Но тајө каднас баррикаданымөс
бостасны, а ме тані ог ло.

— Төдөмыс; атака лоө сөмын јурдан ка-
дын, луншөрыс воҗ баррикада оз бостны.

— Оз-ө поз тенсыд пісмөтө аскі асывнас
нуны?—јуаліс Гаврош.

— Оз. Секі лоө сор. Мун өні.

Воҗө немтор лоі паныд шуны-да, Гаврош
сулаліс нерешітелнөја, гажтөма. друг сіҗө
дернйтчіс, кызі лебач, і бостіс пісмөсө.

— Ладнө, ме муна,—шуіс сіҗө.

Гаврошлы јурас воіс зев шуда мөвп. Сіҗө
сыҗылыс ез вістав, поліс, мыҗ начальник сы-
көд оз сөгласітчы.

Гаврош мөвпыштіс:

„Өні сөмын-на војшөр. Ме өні-жө нуа
пісмөсө і аскадө-на верма бөр воны“.

Гаврош нуіс пісмө, і баррікада вылө тер-
масөмөн, сөлөмсыс жугліс туј вылын пөнар-
јас. Пемыд да тыртөм улічајасті котөртигөн,
сіјө мыјвынсыс сыліс сыланкывјас. Сылігас
сіјө грөйтчөмөн шенасіс да вөчаліс чужөм-
јас. Та серті сылөн вөлі помаслытөм запас.
Жал, мыј јөзтөм улічаас некод ез вермы
азыны. Сіјө весшөрө воштіс ассыс озыр-
лунсө.

Друг сіјө сувтіс. Сылөн каңлөн код сін-
јасыс ворота пыщкыс азісны кіөн вөдітан
телега, сені уыс морт.

Телега воропјасыс мостөвөјас мыжсөмаөс,
а уыслөн јурыс пыксөма телега пыдөсас.
Пөлынтчөм тушаыс нукыртчөма, а кокјасыс
подјөмаөс муөзыс.

Гаврош гөгөрвоіс, мыј тајө мортыс код.

„Со-өд,—мөвпыштіс Гаврош,—гожса вој-
јасыд мыј вылө шогмөны. Тајө мортыс ун-
мовсөма ас телегаас. Ме код мортсө кола
татчө, а телегасө боста республикалы пөлза
вылө. Телегаыс зев згөдітчас міјан баррі-
када вылө“.

Код морт ныргорөн уыс.

Гаврош нөжјөнікөн кыскіс сіјөс кокөдыс
Сіјө, садмывтөг, нужөдчіс мостөвөј вылө.
Телегасө вөлі мездөма.

Гаврошыд сөрсыс пыр вөлі быдторсө нов-
лөдлывлө. Сіјө корсысіс запас, перјіс бума-
гатор да гөрд карандашпом.

Гаврош гіжіс:

„Тенсыд телегатö бості французскöј рес-
публікалы пöлза вылö. Гаврош“.

Сесса бумагаторсö сујыштіс код мортлы
плісöвöј жылетка зепас, кутчысіс телега во-
ропјасас кыкнан кінас і, воґлан јöткөмөн,
трімакылөмөн, мөдөдчіс скачөн Паріжскöј
рыноклан.

Тајö вöлі зев öпаснöј ворсантор. Мунан
туј вылас, королевскöј тіпографіјаын, вöлі
караулнöј отрад. Тајö Гаврошлы і јурас ез
волы. Оградас лыбіс тревога, походнöј кој-
кајас вылыс кыптісны јурјас. Öті-мөд бөрсә
кык пöнар жугалөм, ыжыд гөлөсөн сылан-
кыв сылөм — вöлі мыјыс повзынытö чегсөм
улычајасыдлы, көні вöлі шонді леччігас-на
узыны водöны да сісјас воґ кусөдöны. Со
зөң час-нын, суллаö јöрмөм гут моз, зізгö
деінка тајö чөвлөнїнас.

Офіцер кывзысіс. Воґö віччысіс. Сіјö вöлі
гөгөрбок артыштыс морт. Но телегаөн чо-
рыда грімөдчөмыд медбөрын сіјөс терпен-
нөсыс петкөдіс.

— Најö тані зөң шајкаөн, — бормочітыш-
тіс сіјö.

Офіцер нөжјөнїкөн да віччысөмөн петіс
караулнöј помещенїјеыс.

Гаврош немвіччыстөг зурасіс ківера, руж-
јöа војеннöј морткөд.

Сіјö столб моз сувтіс.

— Здорова, обшщественнѡй пѡрадок лѡсѡдыс,— шуіс Гаврош.

— Кытчѡ мунан?—равѡстіс офіцер.

—Гражданін,—вочавізіс Гаврош,—ме-ѡд тенѡ ег-на буржујѡн нїмты. Мыјыс те менѡ піналан?

— Кытчѡ мунан, лодыр?

— Мілѡслівѡй государ,—воча шуіс Гаврош,—тѡрыт, гашкѡ, те вѡлін тѡлка морт, но талун асывнас тенѡ тѡлк вывсыд чѡвтѡмаѡс.

— Вістав, кытчѡ мунан, негодај?

Гаврош вочавізіс:

— Ті зев лубезнѡјѡс. Збылыс тіјанлы оз поѡ сетны ассыныд арлыднытѡ. Ті ескѡ мед вузалинныд ассыныд јурсїнытѡ со франкѡн штукаыс. Бостанныд вітсо франк.

— Кытчѡ мунан? Кытчѡ мунан? Вісталан он, кытчѡ мунан, подлец?

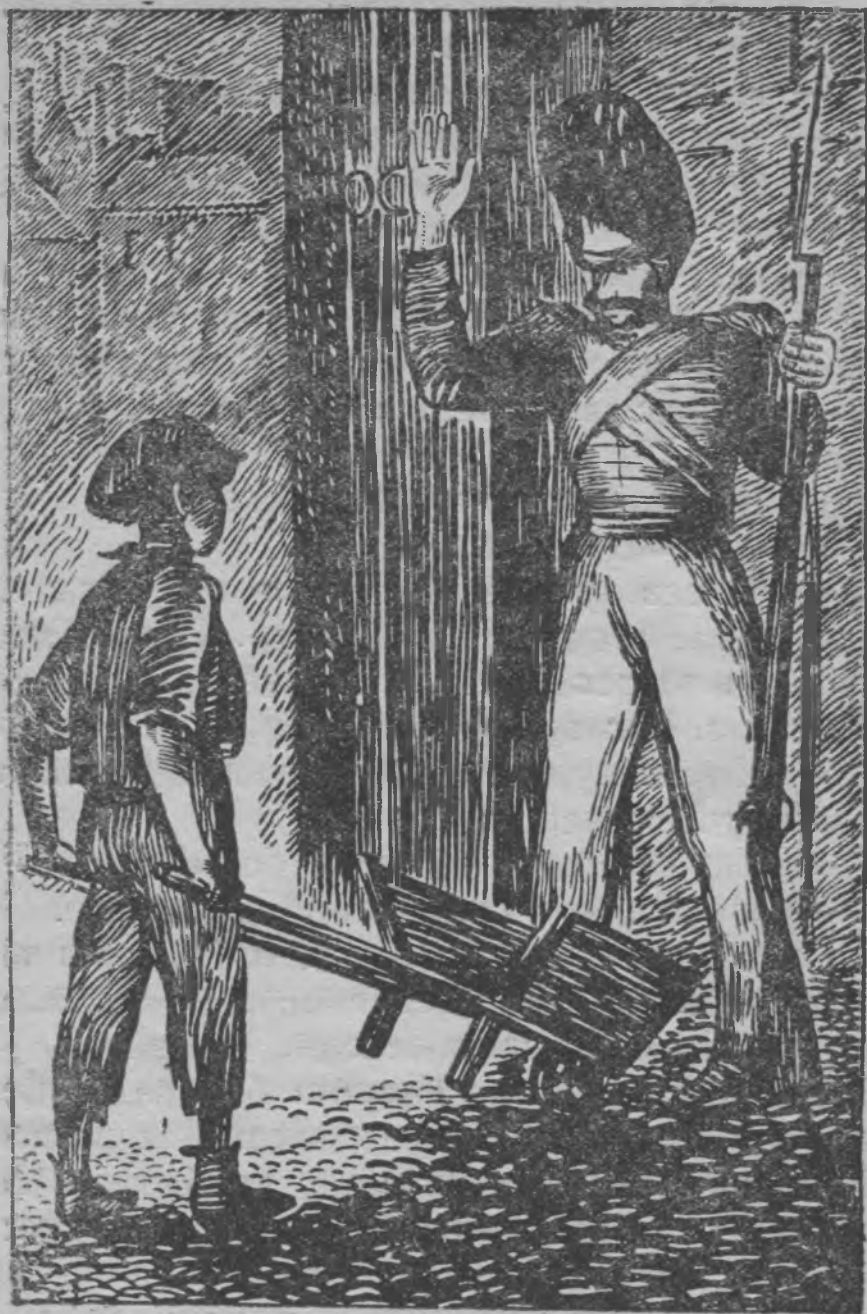
— Ук, кущѡм грубѡја те сорнытан!

— Ѳружїѡн татчѡ!—горѡдіс офіцер.

Гаврош пыр-жѡ гѡгѡрвоіс, кызі петны тащѡм пікѡвоѡміныс. Тѡлегаыс сіјѡс пакѡстѡ вајѡдіс да мед тѡлегаыс сіјѡс і мездас.

Офіцер матыстчіс Гаврош бердѡѡ, но де-тїнка ѡтї здукѡн пѡртїс ассыс тѡлегасѡ боевѡй снарадѡ—мыјвынсыс шыбытїс сіјѡн офіцерлы. Сїјѡ кымынѡн усі ва гуранас. Ружїѡыс сынѡдас лыјїс.

Горѡдѡм вылѡ караулнѡй помещенїеыс

чепөсјісны салдатјас, кыліс залпөн лыјом,
сы бөрыс мөдыс, којмөдыс...

Лыјсөмыс муніс час четвєрт мында. Уліча
вылын ез өтї өшіңыс стеклөјасыс жугавны.

Сіјө каднас Гаврош өтї здукөн кырсыш-
тіс віт уліча і, ловтырөмыс вөсна, пуксіс
шојччыны мостөвөј вылө.

Сіјө кывзысіс.

Ловсө вежыштөм бөрын, сіјө бергөдчіс
сыладор боклан, көні вөлі бушујтчө лыјсө-
мыс, чунјассө парөдөмөн, вайөдліс кіјассө
ныр дінас.

Но друг помнітіс:

— Ме тані кувтөз серала, а тужыд-өд і
сорсі. Ковмас вөчны ыжыд коф кышов. Сө-
мын мед баррікада вылө воны аскадө!

І сіјө дөлөдіс, кызі төвныр.

7. Атака

Луныс заводітчіс өdjө. Но ніөтї өшің, ні
өтї өзөс ез вөссыны. Шондіыс важөн-нін
петіс, а јөзыс быттөкө ез вөвны ловјаөс. Вој-
скадн еновтөм Шанврєрі уліча вылын вөлі
кущөмкө аслыс сама шуштөм чөвлун. Орча
улічајасыс вөліны тыртөмдөс.

Њєкод вөлі оз тыдав, но кылісны кущөм-
кө шыјас. Ылысан сөліс—матысміс кущөмкө
гусатор. Кызі і төрыт рытнас, часөвөјјас

вешісны местајасыс і бөр локтісны баррі-
када вылө.

Сіјө бокас, кысаң вөлі віччысöны атакасö,
вөлі вывті чөв. Началнік щөктіс ставлы
сுவтавыны бојевөј постјас вылө.

Каменнөј стена пөлөн кылісны жеңідік
кос шыјас. Тајө зарадіталісны ружјөјас.

Віччысны ез ло дыр. Чепјасөн зілөдчөм,
кущөмкө ыжыд да сөкыд предметлөн пов-
зөдчана шыөн грімөдчөм, ыргөн шыөн мос-
төвөјө кучкасөм да торжественнөја таркөд-
чөм—ставыс вөлі вісталө артіллеріјскө]
өрүдіејас матыстчөм жылыс.

Мыччысіс медвоzza пушка.

— Плі!—командујтіс баррікадаса начал-
нік.

Баррікадасаң кыліс өтувја залп, щыныс,
быттө лавіна, сін возыс вевттис пушкасö і
јөзсö; кымынкө секунда мысті щын кымө-
рыс разалі, пушкаыс да јөзыс бара тыдовт-
чісны.

— Ружјөјасныдтө зарадітө!—командујтіс
началнік.

Сіјө кадас, кор революціонерјас зараді-
талісны ружјөјаснысö, артіллерістјас зара-
дітісны пушка.

Пушка лыјіс, лебзіс јадро.

— Тани!—јурөбтіс гажа гөлөс.

Јадро кучкіс баррікада вылө. Сіјө-жө мі-

нутас баррікада вылө лебѣомөн моз воіс Гаврош.

Јадро інмөм дорыс баррікада дорјысјасөс јонжыка шенѣөдіс Гаврошлөн воөмыс.

Јадроыс сібдіс лөп чукөрө. Сіјө жугөдіс омнібуслыс көлесасө і паснітіс важ телега. Баррікада вылын ставныс серөктісны.

— Вөзө, вөзө тазі!—горөдіс артіллеріст-јаслы өті рабочөј.

Гаврошөс кыщө бостісны. Но віставлыны Гаврошлы немтор ез удајтчы. Началнык сіјөс бокө нуөдіс да јуаліс:

— Те мыјла татчө локтін?

— Сыла-жө, мыјла і ті,—гордөја вочаві-зіс деітка, паскыда вөсса гажа сінјасөн сы вылө віѣөдөмөн.

— Коди теныд щөктіс бөр коснысө? А пісмөыд? Пісмөтө те сетін?

— Гражданін, ме пісмөтө сеті стөрөжы-лы. Сіјө сетас.

Пісмөыстөмнас началнык ас вөзас сувтөд-ліс кык мог: сіјө прөшщайтчіс аслас неве-стаыскөді көсјіс мездыны Гаврошөс. Сің-кө, сылөн көсјөмыс сөмын жын могыс лоі олө-мө пөртөма.

Мінута-на ез прөјдіт, Гаврош-нын вөлі баррікада мөдар помас.

— Көні менам ружјөөј?—горзіс сіјө.

Сылы сетісны пленө бостөм полицејскөј-лыс ружјөсө.

Гаврош јуөртіс јортјассө, мыј став маті гөгөрсә улычајасыс тырөма војскаөн.

— Щөкта тіјанлы буржыка најөс кло-
пөдны,—гажаа содтіс Гаврош.

Сіјө кадас началнік аслас бојніца дорас
зев внімателнөја кывзыіс.

— Стена бердас матөжык јурнытө ко-
пыртө!—горөдіс началнік.— Баррікада пө-
лөныс піөсчанаө!

Но началніклыс пріказсө олөмө пөртөм
дорыс залпыд кыліс воžжык.

Залпсө вөлі вескөдөма баррікадаыс петан
роž вылө і кучкіс стемас. Кык мортөс віс,
кујімөс раңітіс.

Тащөма лыјлөмтө баррікада дыр кутны оз
вермы. Картечыс вескалө баррікада пыцкас.

Атакујтөм муніс воžө. Ружјөјасыс лыјлөм
да картеч мунісны өта-мөд бөрсәыс, нөж-
јөнікөн жуғлісны баррікадасө.

Быд залп дырјі Гаврош кывнас лічкыш-
төмөн чургөдлас бансө, сіјөн петкөдліс, мыј
сылы сіјө зік вескод.

Шондіыс вөлі сулалө јенежын вылын-нін.

Баррікада дорјысјас піыс өті шыасіс на-
чалнікыслы:

— Мі шыгөс. Неужелі мі сізі і кулам, со-
јышттөг?

Началнік сулаліс гырзғанас бојніца вылө
леҕысөмөн, улыча вылыс сінсө вештывтөг,
јурнас утврдітелнөја довкнітіс.

Артіллерістјас регыд вајісны мөд пушка і сывтөдісны сіјөс орччөн первојыскөд.

Тажө вөлі висталө регыд пом матысмөм жылыс.

Қымынкө секунда мысті заводітісны лылыны кыкнан орудіеыс; ружјөјаслөн быс отсасіс артіллеріјалы.

— Колө көртвомавны тајө пушкајассө!— шуіс началнік і горөдіс:— Артіллерістјас куға плі!

Ставныс-нын важөн вөліны гөтовөс; баррікада пондіс долыда да чорыда лылыны. „Квајт лібө сізім залп кылісны дорыв мөда-мөд бөрсыс; улычаыс тырі сін тупкан щынөн. Кымынкө минут мысті ру пырыс поё вөлі азыны, мыј артіллерістјаслөн кыккојмөд јукөныс кујлісны пушка көлесајас улын. Ловјөн колысјасыс воё мөдісны пушкајас дінын ужавны, но лыјсөмыс лоі шочжык.

— Ок, кущөм лучкіа!— началніклан бергөдчөмөн шуіс өті рабочөј. — Міјан тыр успех!

Началнік јурнас довкнітіс да шуіс:

— Тащөм успешнөја-кө пондам ужавны, час четвєрт мысті міјан і дас патрон оз кол.

Гаврош кывліс тајө кывјассө.

8. Ічөт герој

друг баррікада вывсан азысны: кодкө леччіс баррікада вылыс улыча вылө і сулалө пулајас локтанінын.

Гаврош бостіс кабагыс бутылкајас улыс көрзинка, петіс роҗ пырыс да спокојнөја мөдіс патронташјас ректыны виөмајаслыс.

— Мыј те вөчан?—горөдісны сылы бар-рікадасан.

Гаврош лептіс јурсө.

— Граждана, ме көрзінаөс тырта.

— Он-өмөј аҗы те картөчсө?

Гаврош вочавізіс:

— Зер локтө, абу ыжыд беда!

Началнік горөдіс:

— Кос!

— Пырыс-пыр,—шуіс Гаврош да котөртіс уліча куҗа.

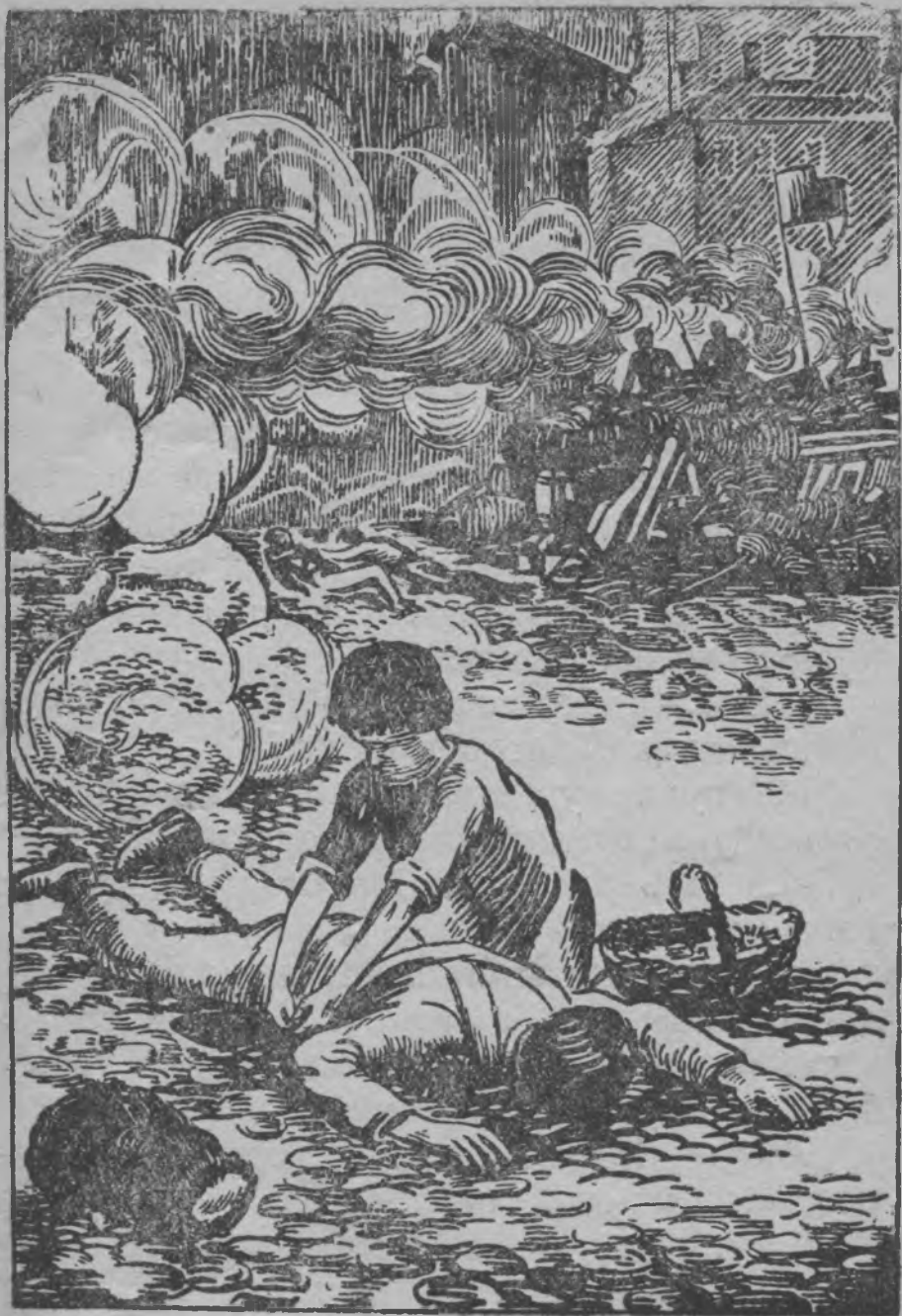
Уліча куҗа мостөвөј вылын тупласісны кыҗ кымын шој. Кыҗ кымын патронташ. Порок запас баррікада вылө.

Улічаыс вөлі щынөн вевтҗысөма бытҗө руөн. Щыныс нөжјөнікөн кыпөдчылас, бара леччыслас. Сы вөсна уліча вылас лун-шөра-луна пөштї вөлі пемыд. Косасысјас, бура-тај ескө улічаыс вөлі жеңыд-да, мурт-са вөлі аҗҗоны мөда-мөднысө.

Гаврошлы пемыдыд ладміс.

Ас ічөт тушаыс вөсна да щын вевтҗөд улын сіјө верміс піскөдчыны поводнөј ылөҗ, салдатјас каҗавлытөҗ. Первојја квајт-сізім патронташсө сіјө ректіс ыжыд опасност улө вескавлытөҗ.

Сіјө кыссіс кынөм вылас, піскөдчіс баа-

сөмөн, көрзінасө піңнас кутөмөн, јөжгылт-чылөмөн, ісковтөмөн, пескыласөмөн ветліс өті шој діныс мөд діно да ректаліс патрон-ташјас, бытто облезана чірјіс өрекјас.

Баррікадасаң Гаврошд ез-на вөв ылын, но сіјөс чукөстны ез лыстны, полісны, ме-дым сіјөс ез казавны. Сіјө кыссіс пыр воз-лаң, і воіс сіјө местаөзыс, көні лыјсөмсыс руыс ез вөв сещөм сук.

Із стена пөлөн водалөм стрелокјас да улча пелөсын чукөртчөм салдатјас мөдісны індыны мөда-мөдныслы, мыј щын піын код-кө нокошітчө. Сіјө минутас, кор Гаврош вөлі мездө патронјасыс віөм сержантөс, пулаыс вескаліс шојас.

— Вот, чөртјасыд!— горөдіс Гаврош.— Менсым кулөмајасөс віалөны!

Мөд пула кучкіс сы бердө мостөвөјас. Којмөд—көрзінасө сылыс путкылтіс.

Гаврош бергөдчыліс і ақзіс, мыј лыјлөны улча пелөссаңыс.

Сіјө сувтіс, став тушанас вескөдчіс. Тө-лыс дөлөдіс сылыс јургісө. Сылы метітчыс гвардејечјас вылө візөдөмөн, Гаврош гажаа да гораа заводітіс сыланкыв.

Сесса сувтөдіс көрзінасө, сөвтіс бөр се-тыс кіссөм став патронјассө і, лыјлысјас діно матыстчөмөн, мөдіс ректыны мөд пат-ронташ. Нюлөд пула шутнітіс дінтыс, а Гаврош пыр сыліс.

Bitöd пула вылө вііс сещөм-жө вочакыв.

Viödнысө вөлістрак. ßетінкалы лылісны,
а сіјө дөзмөдіс лылысјасөс. Кажітчө вөлі,
бытөкө сіјө сөлөмсаңыс тешітчө. Быд лы-
јөм вылө сіјө вочавііс выл куплетөн. Сы-
лы дорса метітчөны і некыі вескавы оз
вермыны. Гвардејечјас лылөны сылы і се-
ралөны. Гаврош водлас, звірк сувтлас, зеб-
сылас ворота улө, вошлас, бара мыччыглас,
котөртлөмөн вешјылас, котөрөн бөр вөлас,
кулакнас грөітө картөчлы, патронташјас
ректө да тыртө ассыс көрзінкасө. Баррікада
вывсаң сөлөм топалөмөн, віөдісны сыбөр-
са. Пулајас вөтлыісны сы бөрсә, но сіјө
вөлі пулајасыс пөлжжык. Сіјө бытөкө смер-
тыскөд зебсасөмөн ворсіс.

Но, бөрјавылыс, лок пула суөдіс ßетін-
каөс. Гаврош довјовтіс і усі. Повзөм горө-
дөмјас кылісны баррікада вылын. Гаврош кы-
пөдчіс, сы чужөм куза вөлі візувтө вір, сіјө
чургөдіс кіјассө і, сыладорбокө віөдөмөн,
кысаң кыліс лыјөмыс, бара пондіс сывны.

Но ез удіт помавы ассыс сыланкывсө.
Мөд пула сіјөс лаңтөдіс. Тајө разын сіјө
усі мостөвөј вылө чужөмнас і воҙө ез
вөрзөдчыв.

Ічөт геројөс вөлі віөма.

